

Historien om Læsøs saltsydning

I middelalderen fandt der en omfattende saltproduktion sted på strandengene på Læsøs sydside (Rønnerne). Produktionen kunne mætte en stor del af Danmark-Norges behov for salt til konservering af kød og fisk.

I 1100tallet opdagede munke fra Vitskøl Kloster, at der på grænsen mellem strandengene og havet blev dannet stærkt saltberiget grundvand på 1-2 meters dybde. Her sørger solen og vinden over områdets meget lave vand for, at havets indhold af salt bliver beriget fra 2% til mere end 10%. Fra overfladen synker det berigede saltvand ned, hvor det lægger sig på et tykt lerlag, der findes overalt under Læsø.

Ved at grave brønde ned til toppen af leret i 1-2 meters dybde, indså munkene, at der her var et værdifuldt råstof, som ved opvarmning i flade pander (saltsydning) ville danne store saltkrystaller, der kunne høstes og sælges. Salt var dengang et meget vigtigt råstof, fordi de kunne anvendes til konservering af bl.a. kød og fisk, så disse madvarer kunne konserveres på de årstider, hvor der var rigeligt af dem, til årstider, hvor de ville være mangelvarer.

I alt er der fundet ca. 1.700 ruiner efter små 'fabrikker' (saltsyderier) på Rønnerne og langs Læsøs sydøstlige kyst (Stoklund og Bangsbo). Heraf ligger ca. 900 saltsyderier

på Rønnerne. I dag ses de i terrænet som 30-50 cm høje og 10-30 meter brede forhøjninger. En række arkæologiske udgravninger af disse forhøjninger har vist, at et saltsyderi indeholdt et centralt ildsted af store sten, omgivet af et rektangulært hus med vægge af fletværk, stoppet med tang, et tag båret af store træstolper og en meterdyb saltbrønd.

I dag ligger de mange saltsyderier 1-2 kilometer fra stranden, hvor den naturlige saltdannelse foregår i vore dage. Det skyldes, at Læsø har Danmarks kraftigste landhævning. Derved er saltsyderier blevet hævet 1-2 meter over havet i de 4 til 9 århundreder, der er forløbet, siden saltsydningen fandt sted (1150-1652).

Kortet på den anden side viser stien gennem Rønnernes fantastiske natur og rundt om Fuglsang-søen. Turen er knap fem kilometer fra Saltsyderiet.

Henvisninger i kortet:

1: Saltsyderiet

2: Skilt (Fuglsang-søen). Her begynder stien til Fuglsang-søen og saltsyderierne.

3: Her kan du se, hvordan naturplejen søger at holde skovvæksten nede ved fælding af både gammel og nyopvokset skov og ved påfølgende afgræsning.

4: Fuglsang-søen. Den eneste naturlige ferskvandssø på Rønnerne. Oprindeligt har søen været salt som alle de øvrige søer på Rønnerne. Søen ligger på den ældste del af Rønnerne og er derfor hævet så meget af landhævningen, at søene ikke mere oversvømmes af havet ved storm og højvande.

5: Her ses saltsyderier, der jævnligt holdes fri for tilgroning, så man kan se konturerne af 'fabrikken'.

6: Doktor Bisters saltanlæg i form af to store rektangulære bassiner, der endnu se som to arealer, der er omgivet af lave jordvolde. Anlægget blev opført ca. 50 år efter, at saltsydningen ophørte på grund af brændselsmangel. Doktor Bister forsøgte sig med de principper, der endnu anvendes ved Middelhavet og andre steder. Metoden går ud på at lede havvand ind i flade bassiner i lidt forskellig højde over havet. Først ledes havvandet ind i det lavest liggende bassin. Når sol og vind har fordampet en passende del af vandet og saltholdigheden er steget til nær mætning, pumpes vandet op i et lidt højere liggende bassin, hvor krystalliseringen kan finde sted, uden at der løber tyndt vand ind i bassinet ved højvande. Uheldigvis kunne Doktor Bister ikke få anlægget til at fungere, og han flygtede gældstynget til England.

Sti til Fuglsangsøen og flere af Kringelrøns gamle saltsyderier

